

השיעור השבועי

גליון מס' 566

הרב המקדים: הג"ר אשר וייס שליט"א
רב אורח: הג"ר יצחק אורחי שליט"א

כתב וערך השיעור:

הרב דכיר פרץ שליט"א

השיעור נמסר בכל מוצאי שבת בבית"ל היזמים ומשודר דרך הליווי והרדיו ובקווי רבים מיוחד של מן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
19:20	18:40	17:50	תל אביב
19:16	18:38	17:48	חיפה
19:17	18:39	17:49	באר שבע
19:19	18:40	17:50	

נח | ר' חשון תשפ"ז

הנאה ממעשה שבת

הילולת מדר זיע"א. הנאה מאוכל שהסיעו ברכב בשבת. דין מחללי שבת בזמננו. יין של מחללי שבת. ספר תורה שתוקן בשבת. פתיחת בקבוקים בשבת. דלת חשמלית שנפתחה בשבת באיסור. היתר עגונות במלחמת יום הכיפורים ובמלחמת חרבות ברזל

מעשה בשבת בר מצוה

ב. אותה שאלה, לפני יותר משלושים שנה, הייתי בשבת שכולה תורה ברמת אביב - בת"א, היה שם בית כנסת גדול מלא מפה לפה, רובם לא דתיים, ובאותה שבת היה איוה בר מצוה, ועשה עליה לתורה. לקראת סוף התפלה ניגש מישהו מהקהל לרב בית הכנסת, ולוחש לו: כבוד הרב, קמתי היום מוקדם, ובשעה שש ראיתי רכב פורק סחורה של חבר מצוה, ואחרי התפלה יעשו קידוש ויביאו טמפון, קולה, מיץ תפוזים, בורקס, קנו הכל עם הכשר, אבל הכל הביאו ברכב בשבת. וביקש שידפוק על השלחן ויגיד שאסור לאכול את האוכל הזה שהביאו אותו בעבירה, ומה זה שונה ממה שנפסק בשלחן ערוך (סימן שיח סעיף א) על פ' התוספתא (שבת פ"ב ה"ו) - הובאה בכמה מקומות בש"ס (גיטין נג: ב"ק עא. שבת לח. כתובות לד. חולין טו), שהמבשל בשבת - או שעשה אחת משאר מלאכות - אפילו בשוגג, בו ביום אסור לאכול גם לאחרים.

מלחמת יום כיפור

א. בשנת תשל"ד פרצה מלחמת יום הכיפורים, ואז הרב הראשי לצ"ל וסגנו את כל השאלות ההלכתיות שהתעוררו בצבא היו מפנים רק למורן. אחת השאלות ששאלו את מורן, לגבי מחנה צבאי במרכז הארץ, שהיו מבשלים ומכניסו את האוכל במשך השבוע, ובערב שבת לוקחים לבסיסים, וכאשר המלחמה פרצה בהפתעה [איפה היו ראשי השלטון, היה להם ביטחון, וכך נהרגו 2,700 חיילים, ו-7,000 חיילים נפצעו, איפה כל הצבא, אבל הקב"ה מראה לנו, "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר" (תהלים קכו, א)], לא היו מוכנים ולא התארגנו, לא ידעו איך להביא אוכל, ובין הפגזים והפצצות שלחו קומנדר צבאי, נהג חייל יהודי לקח את האוכל לתעלת סואץ, כמה שעות נסיעה וברור שעבר אלפיים אמה דרבנן, וגם "ב מיל שהן תחומין דאורייתא, והחיילים מקבלים בשבת אוכל שבא מחוץ לתחום ובא ברכב, האם מותר לאכול את האוכל הזה. היו שם חיילים דתיים, והפנו למורן את השאלה הזו.

להתעסק בהם. מורן לא היה מיקל, אלא ההלכה לאמיתה של תורה היתה נר להגליו, בין לחומרא ובין לקולא.

שמחה גדולה בשבילי לפגוש את מורן הראשון לציון שליט"א ידיד נפשי, אנחנו ידידים בנפש המון שנים, עוד מימי האבא הגדול, ואני זכיתי לקרבה יתירה אצל מורן רבן של כל בני הגולה, היו סוגיות הלכתיות שמורן הפנה אלי, ושמחה גדולה להיות כאן ולפגוש את ממשיך דרכו מורן הראשון לציון שליט"א.

ג' חשון זה היאר-צייט - יום השנה לאותו יום מר ונמחר, שבו רבינו עלה בסערה השמימה. רבינו השאיר תלמידים לרבבות, ת"ח בני עדות המזרח כולם תלמידיו ותלמידיו תלמידיו, ולא רק ספרדים, אלא גם אשכנזים בכלל. זכות בשבילי כמעט בכל שנה מאז שנפטר רבינו לבוא במוצאי שבת לפני היאר-צייט ולספר קצת מה פעל צדיק, לשתף קצת את הציבור הגדול בפועלו העצום ובגדולתו של גדול הדור, רבינו בעל יביע אומר. ב"ה שהמפעל הגדול הזה ממשיך על ידי מורן הראשון לציון שליט"א, וימשיך את המורשת עד ביאת גואל צדק, במהרה בימינו. אמן.

מדברי הרב יצחק אורחי שליט"א: בכבוד וברשות גאון ישראל שליט"א, המיוחד בהרבה מאוד שטחים, הרב ידידי ומכובד ואהובי, שהוא מלא וגדוש בכל התורה כולה. "בראשית" - מקרא זה אומר דרשני - בשביל התורה שנקראת ראשית. מה הסיבה שהקב"ה ברא את העולם, לא חסר לו כלום, יש לו הכל, אבל הסיבה היא אחת - אך ורק בשביל התורה, בשביל הצדיקים שעמלים בתורה. חוץ מהתורה אין שום דבר! הקב"ה משתעשע בתורה, ונותן אותה לבני אדם כדי שישתעשעו בה, לא רק ללמד, אלא עמלו וישתעשעו בתורה. הקב"ה זיכה אותי לקבל סטירות חיבה ממורן הגאון האדיר הצדיק זצ"ל, חיבב אותי, וראיתי שאצלו המטרה היחידה זו התורה הקדושה, והאמת שכל אחד רואה זאת בספריו ובכל מה שלמד ולימד, הכל תורת אמת, והגיע למסקנות אמיתיות. עלינו ללמוד ממנו שאין שום דבר אחד חוץ מהתורה, המטרה היא התורה בלבד, כי הקב"ה ברא את העולם רק בשביל התורה. אני זכיתי לדבר עם מורן זצ"ל בלימוד, וזה היה מתוק, ראיתי עליו שזה החיים שלו, לא איוה דבר ליד החיים, אלא החיים בעצמם, כי הבין בשביל מה

¹ **מדברי הרב אשר וייס שליט"א:** פועלו הגדול של מורן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, מתבטא במישור הציבורי ובמישור ההלכתי התורני הטהור. בתקופה שלנו לא היה גדול בישראל יחיד שהיתה לו השפעה כל כך עצומה ומכרעת על מאות אלפים כמו מורן זצ"ל. היו ענקים כמו רבי אהרן קוטלר, הרב מפוניבז', הרב מסאטמר, מורי ורבי הרב מצאנז בעל הדברי יציב - היתה קירבה מיוחדת והערכה עצומה הדדית בין הרב מצאנז למורן, וכתבו תשובות זה לזה - כל אחד מהם השפיע על אלפים ורבבות, אבל לא היה כמו מורן בעל יביע אומר שהשפיע על כל העולם, הרבה מעבר לעדות המזרח, והחזיר את עטרת יהדות ספרד ליושנה. מאות אלפים ויותר חייבים לו את יהדותם, את הקשר שלהם עם הקב"ה. יש רבבות רבות של בני תורה, למדנים מופלגים, רבנים, מורי הוראה, דיינים חשובים, שהגיעו למה שהגיעו רק בזכותו של מורן בעל יביע אומר, שזקק את קומתה התורנית של יהדות ספרד.

בשדה ההלכה, קשה אפילו להעריך את גודל תרומתו של מורן הרב עובדיה, אנחנו נמצאים בתקופה של ריבוי תורה בישראל ב"ה, והדורות האחרונים התברכו בגדולי תורה רבים, ואף על פי כן אפשר לומר שתורמתו של מורן היא תרומה מכרעת בבנייה של ההלכה, בקביעת יסודות בתחומים רבים, לא רק פסקי הלכה לאלפים, אלא ספרים עצומים שחיבר, יביע אומר, יחוה דעת, חזון עובדיה ועוד, שבהם קבע יסודות הלכתיים, כללי הספיקות, ספק ספיקא, רוב וחזקה, אין כמו יביע אומר ביסודות ההלכתיים! וכן בסוגיות של התרת עגונות, אין לך דיין בישראל שלא נזקק לתשובות של רבינו, אי אפשר לתאר איך היו מתמודדים בלי יביע אומר. לדוגמה ביביע אומר חלק ו' חלק אבן העזר סימן ג', יש תשובה ארוכה שנכתבה אחרי מלחמת יום כיפור, שהיו הרבה בעיות של עגונות, ויש שם יסודות נפלאים בתחום זה. מורן עסק בתחומים שרבים אינם בקיאים בהם, ומעטים עסקו בהם. ביביע אומר חלק י' חלק חושן משפט סימן ו', כתב תשובה בסוגיא ציבורית כאובה ביותר, בעניין שחרור מחבלים תמורת שבויים, ומורן לא נרתע להתמודד עם השאלות ההלכתיות הקשות ביותר שמעטים יכולים ומעטים מעיזים

לתגובות וכן לקבלת הגיליון במייל: d95872@gmail.com

השיעור מוקדש לעילוי נשמת יוזקאל שאול בן מלכה, ציפוריה בת המרים גורר ז"ל

את פתח לו

ג. ישיבתי לידו ולא התערבתי, הוא דיין ורב בית הכנסת ולמה להתערב, אבל ראיתי שהוא נבון, אף שהוא דיין, אבל כידוע לא כולם בקיאים בכל ההלכות, לא עסק באורח חיים. הרב הזה שאל את אותו אחד, הביאו את האוכל ממקום קרוב או רחוק. מה נפקא מינה, הביאו ברכב ולכאורה זה אסור. כשראיתי כך התערבתי ואמרתי לו, כבודו ידע שזה מחלוקת ראשונים ואחרונים, ומחלוקת בדעת מרן, ובשורה תחתונה אפשר לאכול, כמו שביארנו בילקוט יוסף (שבת כ"ג ג' ט"ז). אני ואתה לא נאכל, נראה לציבור כמו מחאה על חילול השבת, אבל מי שרוצה לאכול, "יאכלו ענונים וישבעו" (תהלים כ"ב, כ"ז). והן אותן סברות להתיר כמו שמרן זצ"ל התיר לחיילים במלחמת יום הכיפורים.

לא נעשה מעשה בגופו

ד. הרשב"א² (שבת דף ק"ל:) מחדש, שהתוספתא שדיברה על המבשל בשבת, ולא דיברה על המוציא מרשות לרשות או דוגמאות אחרות, כי הבישול הוא מעשה שנעשה בגופו, לא היה אפשר לאכול את האורז, התפוח אדמה, או הבשר, והבישול הכשיר לאכילה, בזה אסור ליהנות בשבת, אבל בדבר שלא נעשה מעשה בגופו, כגון שהוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, כיון שלא השתנה בגוף הדבר, מותר אפילו בשבת ליהנות מזה. וכן כתב הריטב"א (עירובין מא:). אמנם מתוס' (עירובין מא: ד"ה לא הפסידו) משמע שהדוגמא שהביאה התוספתא של מבשל, לאו דוקא, וגם דבר שלא נעשה מעשה בגופו אסור ליהנות ממנו בשבת. ואפשר למנות עוד ראשונים לכאן ולכאן. לפי זה, לחיילים בחזית צריכים כוח להילחם ממש, לא מבעיא שמוותר להם לאכול מהאוכל שהובא ברכב בשבת, אבל גם הפקידים שאינם בחזית, ואין בזה פיקוח נפש, לרשב"א ולריטב"א מותר להם לאכול, אבל לתוס' אסור. אין ההלכה? מרן זצ"ל סמך על הרשב"א והריטב"א והתיר להם, וגם אני באותה שבת בר מצוה אמרתי להתיר.⁴

מיוסף עד יוסף

ה. מחבר אחד כתב על פי ספר מנוחת אהבה (ח"א עמ' תרג, פכ"ה ס"ז), שכביכול מרן האבא פסק נגד מרן השלחן ערוך. אבל תמיד מרן זצ"ל אמר, קיבלנו הוראות מרן השלחן ערוך, ואין אפשר שיחלוק על שלחן ערוך. והנה בשלחן ערוך בהלכות עירובין (סימן תה ע"ף ט) פסק כדברי הרמב"ם (פ"ו מהל' שבת הכ"ד) שכתב, פירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו, בשוגג יאכלו בשבת, שהרי לא נעשה בגופם מעשה ולא נשתנו, במזיד לא יאכלו עד מוצאי שבת. ולכאורה נראה שלדעת הרמב"ם ומרן אפילו לא נעשה מעשה בגופו אסור ליהנות מחילול שבת, ודלא כהרשב"א והריטב"א.

תינוקות שנשבו

ו. אולם ראשית כל נחלקו האחרונים, האם למחללי השבת של ימינו יש דין שוגגים או מזידים, וכן אם נחשבים כתינוק שנשבה לבין הגויים, כי חינוכו אותם

נברא העולם. גם אצל מאור עינינו מרן שליט"א, הכל "בשביל" - בשביל התורה הקדושה, ואם יש דבר שמפריע לתורה הקדושה, הוא הראשון שנלחם. כשאני נזכר במרן זצ"ל, זה נותן לי עוז ותעצומות בלימוד התורה. חושבני שמרן זצ"ל מאוד שבע רצון ממה שדיברתי, עליו ועל יבדלח"ט ידיד נפשי ורעי הרב יצחק, שיזכה לאריכות ימים, מפני שכולנו צריכים אותו, וגם הוא נלחם בשביל התורה. ואני מברך את מכובדי רעי ואהובי, שהקב"ה יסייע בידו - "בשביל"!

דברי מרן שליט"א: חזק וברוך לגאון רבי יצחק אזרחי, ראש ישיבת מיר, הישיבה הכי גדולה בארץ, והוא מעמיד עשרות אלפי תלמידים במשך עשרות רבות בשנים, מיישר להם את השכל, שילמדו בשכל ישר, ולא סתם באויר, אלא על פי הראשונים והפוסקים. אני מברך את ראש הישיבה שיאריך ימים ושנים, שתהיה לו בריאות איתנה ונהורא מעליא. זה נכון מה שסיפר, שמרן היה נותן לו סטירות של חיבה, מרוב שאהב אותו, כי מרן היה לו יחס מיוחד למי שמזכה את הרבים ומרביץ תורה בשכל ישר.

ברשות אחי הגדול הגאון הרב אברהם, רבה של חולון, שהוא מזכה את הרבים עשרות בשנים, והולך בדרך של מרן האבא. אין לו מנוחה ביום ובלילה, הולך ממקום למקום לתת שיעורים, ובעיקר שיעורים בהלכה, ובקי בספרים של אבא, ובכל ההלכות צמוד למרן האבא. נברך אותו שיאריך ימים ושנים, מתוך בריאות איתנה, וימשיך עוד לזכות את הרבים, וזכותו של מרן האבא תגן עליו ועליו.

ברשות אחי הגאון הרב משה, ראש בד"ץ בית יוסף, שעושה גדולות ונצורות בבד"ץ שלו, מרן היה אוכל מהכשר זה, סמך שתי ידיו עליו ונלחם בשבילו, אני

בבית ספר חילוני, וההורים דור שלישי או רביעי של חילונים. הרב ואזנר (שבת הלוי ח"ב ס"י קעב וח"ט ס"י קצח) כתב שהם נקראים אפיקורסים, 'מורידין ולא מעלין' (ע"ז כ"ז). והמשמעות מבהילה, אם יהודי נסע באופנוע או ברכב והיה תאונת דרכים, ונפצע קשה מאוד, האם מותר להזמין אמבולנס או לטפל בו מדין 'וחי בהם'. או שהלך בדרך, וכנראה העירייה לא סגרה טוב את הבורות שנשארו פתוחים מהתשלך... ונפל פנימה וצועק 'הבעל עננו, הבעל עננו'... הוא מסתכל למטה ורואה "קדקד שער מתהלך באשמיו" (תהלים סח, כב), האם צריך להציל אותו. לכאורה לרב ואזנר - ואני מדגיש שזה לא להלכה, שלא יעשו כותרות... - לא מחללים עליו שבת, ושם תהא קבורתו, כי נקראים אפיקורסים, שהרי רואים דתיים בארץ. אבל למה לא מבררים על הדת. כך דעת הרב ואזנר, ואף שהתווכחו אתו היה איתן בדעתו וחזק את דבריו בכמה מקומות.

דעת החזון איש

ז. מאידך החזון איש (י"ד ס"ב אות כח) החשיבם כתינוקות שנשבו לבין הגויים, ואף שרואים דתיים, אבל שומעים גם הסתה בתקשורת, ובכל חדשות אומרים שבחורי ישיבות משתמטים ועריקים, ולפי האמת התקשורת הם עצמם משתמטים ועריקים, אבל בחורי הישיבות מצילים את הדור ואת כל הארץ. יש הסתה גדולה מאוד, נורא ואיום, ונכנס להם שנאה, ומה יעשה הבן ולא יחטא, המורה אוכל סנדוויץ' בלי נטילה ובלי ברכות, וגם הוא עושה אחריו. ועוד שאין בדורנו מישהו שיודע להוכיח. "אל תוכח לץ פן ישנאך הוכח לחכם ויאבהך" (משלי ט, ח), תאמר לאדם, תשמע, אתה חכם, בחור טוב, לא מתאים לך לעשות את הדבר הזה שעשית. ולא יגיד לו, אתה ליצן, אתה לא בסדר... אין מי שיודע להוכיח. בפרט - כותב החזון איש - שיש הסתר פנים, אין ניסים ונפלאות גלויים כמו בעבר, ואם חונך בבית ספר חילוני נהיה חילוני. לכן נקראים תינוקות שנשבו.

סיוע מפירוש המשניות

ח. ומצאתי בפירוש המשניות להרמב"ם (חולין פ"א מ"ב בדפוס נאפולי, ובדפוס הרב קורח) סיוע לדברי החזון איש, שכתב "המינים והצדוקים והבייתוסים לכל שינוי שיטותיהם, כל מי שהתחיל אותה השיטה תחלה וכו', אבל אלו שנולדו בדעות אלה וחונכו על פיהן, הרי הם כאנוסים, ודינם דין תינוק שנשבה לבין הגויים שכל עבירותיו שגגה". ע"כ. כלומר שמה שכתב הרמב"ם בהלכותיו (פ"ג מהל' ממרים ה"ג) לגבי צדוקים ובייתוסים, לאו דוקא דיבר עליהם שהחזיקו בדת חדשה, אלא גם "מינים" שהם כופרים ואפיקורסים, הנולדים בביתם דינם כתינוקות שנשבו לבין הגויים. 'יש מי שטוען שבעבר אלה שחיללו שבת וכו' היתה להם כעין דת חדשה, כמו הקראים וכד'. אבל האפיקורסים של היום מחללי שבת, שאין להם שום דת חדשה, אלה גרועים יותר ואינם נחשבים כתינוקות שנשבו. אולם נעלם מהם דברי הרמב"ם הנ"ל. וראה בספר לקדמונים שומעים (עמ' תקנ) שהאריך בזה. ומרן הב"י (ס"י שפה ד"ה אפי') הביא

מברך אותו שימשיך עוד לפעול ולעשות, יש לו מופעל אדיר של כתבי יד של מרן, עד היום יצאו כ-55 ספרים, ויש ארגונים של כתבי יד, לסדר את הכתבים ולהוציא לאור, עבודה נפלאה, הלואי שידרוזו יותר, כל ספר שיוצא אנתנו שמחים. זכותו של מרן האבא תגן על כולנו, בפרט עליו, שיעשה עוד כהנה וכהנה, יזכה להגדיל תורה ולהאדירה.

² היה רבו של הריטב"א, וגם של הר"ן, בברצלונה. זכיתי להתפלל בבית כנסת של הרשב"א, וראיתי את הדירה שהיה גר בה, עד היום בטאבו בספרד היא רשומה על שמו של הרשב"א. עמדותי איפה שהיה עומד.

³ "קל" לזכור, תמיד צריך לעשות סימנים לזכור את המקור, כמו בגמרא בברכות דף ל"ח שיש שם דין תמרים שמיעכו. פעם כשהייתי בחור בישיבת חברון, חכם אברהם רפול פגש אותי - הכיר אותנו, מידי פעם היה בא למרן - קרא לי ואמר: בא הנה, אתה יודע איפה נמצא הלכות דגים בשלחן ערוך? אני בחור בישיבה, תשאל אותי על קצות או נתיבות... אמר לי, אגיד לך סימן שאף פעם לא תשכח, זה נמצא ביורה דעה סימן פ"ג, ראשי תיבות 'גפילטע פיש'...

⁴ לכתחילה כדאי לגבאים או רב בית הכנסת להנהיג, שבעלי שמחת בר מצוה או שבת חתן, יביאו את כל הכיבוד מיום שישי, ובשבת לא מכניסים כלום לבית הכנסת. וגם שהכיבוד יהיה סגור בשקית ניילון עם הכשר, ולא יביאו אוכל שבישלו בבית. היא אומרת בישלתי הכל וזה כשר, ובכלל לא מבינה מה נקרא כשר. ובמקרה הנ"ל לא עשו כך, והסתבכו.

דברי הרמב"ם לענין עירוב, וכתב שאינם נחשבים כמחללי שבתות בפרהסיא, ויכולים לבטל רשותם. ומטעם זה כתבו הבנין ציון (ס"ב) והמלמד להועיל (ח"א ס"י כט) שרוב מחללי שבתות בפרהסיא בזמנינו, אין בהם דין מחלל שבת בפרהסיא לענין שנחשב כמומר לכל התורה, שכיון שמנהג אבותיהם כן, והרבה מישראל שבארצנו חונכו כך, הרי הם כתינוקות שנשבו וכאנוסים. וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (ח"א ס"י ככא), ועי' בשו"ת רב פעלים (ח"ג או"ח ס"י יב) ובשו"ת אחיעזר (ח"ג ס"י כה). {אם מרן זצ"ל היה חי, הייתי רץ אליו במהירות האור להראות לו את דברי הרמב"ם שהם סיוע לדבריו (ביבי"א ח"ח חיו"ד סימן כא אות ט, ועוד) על פי החזון איש.

מחללי שבת של זמננו

ט. להלכה, אדם שיושב במרפסת, ואשמע אחרי קול רעש גדול (והקולאג, יב), שומע שיש תאונה ופצועים, אפילו שהם מחללי שבת שנשעו בשבת, מצוה לטפל בהם, ואם לא יודע לטפל יזמין הצלה או מד"א, כי הם תינוקות שנשבו לבין הגויים, ומחללים עליהם שבת. וכן מחלל שבת בזמננו מצטרף כעשירי לקדיש, ועולה לתורה בתור "גם העולה". אבל לא לעשות חזרה כשהעשירי הוא מחלל שבת, אלא יעשו קדושה, וכן לא יוציאו ספר תורה ויקראו בברכות, אלא יתחמקו ויאמרו שהספר תורה צריך תיקון וכדומה, כי ביביע אומר (ח"י חאו"ח ס"י כה) נה בהערות על שו"ת רב פעלים ח"ג אות יא) חשש שאין הלכה כמו החזון איש במקום ברכה לבטלה דאורייתא.

יין של מחלל שבת

י. לגבי איסור סתם יינם, החזון איש (יו"ד ס"ב אות כג) נוטה להקל במחלל שבת שעבר זמנו, וכפי שכתב ביביע אומר (ח"א חיו"ד ס"י יא אות יח בהע"ל), ולא משתמשים בהיתר זה אלא רק במקום צורך. פעם סידרתי קידושין לאחד הבחורים בשייבה, ואחר ברכת האירוסין על הכוס, הנחנו את הכוס בצד, המשכנו לקריאת הכתובה ועוד, ולפני השבע ברכות, שאלתי איפה הכוס? היה שם צלם עם קוקו ארוך, נראה מחלל שבת, מזג יין לכוס ואמר: הנה כבוד הרב, בבקשה... הייתי נבוך, מסתמא הוא מחלל שבת, ואיך אברך על זה "בורא פרי הגפן"? אמרתי, היין הזה חריף מאוד, תביאו מיץ ענבים... והביאו. אבל אם קורה מזה סכסוך, למשל אחד שחזר בתשובה, ואחיו החילוני מכבד אותו ומוזג לו, כפי הנהוג בליל הסדר שכל אחד מוזג לשני, אם יגיד לו: אתה מחלל שבת, זה יין נסך! הוא יהפוך את השלחן, ובמקום ליל הסדר יהיה אי סדר... לכן יעשה בחכמה, "אני חכמה שכנתי ערמה" (משלי ת, יב), ויביא מראש מיץ ענבים וכדומה, ובדיעבד כשאין פתרון, אם עבר ומוזג לו ישתה ויסמוך על החזון איש.

שוב נשוב

יא. לפי זה יש שרצו לומר גם לגבי מעשה שבת, להקל במחלל שבת שיקרא שוגג, אבל הלכה לא כך, ואף שהוא בגדר תינוק שנשבה לבין הגויים, לא נקרא שוגג אלא מזיד. ורק בתור צירוף בעלמא אפשר לצרף, ומה שהביאו לחיילים את האוכל ברכב צבאי בשבת, לכאורה הוא נגד מפורש. כך הקשו על מרן זצ"ל שהתיר. זו לכאורה קושיא חזקה, אבל לא יתכן שמרן זצ"ל טעה בכזאת טעות, שיעלם ממנו שלחן ערוך מפורש, ואמרת אפתח את היביע אומר (ח"י חאו"ח ס"י כה) שהוא המקור. פתחתי יביע אומר, ואני מתפלל איך משיגים מהר, מרן לא חברותא שלך, הוא גדול הדורות, לא קם כמותו ולא יקום כמותו. בתחילת התשובה הביא מה שכתב הרב המגיד (ספ"ו מהל' שבת), שהחמירו בתחומין של דבריהם הקל בעיני הבריות, יותר ממלאכות אחרות. ומשמע שאם נסעו ברכב לא צריכים להחמיר. ולעולם הרמב"ם ומרן מסכימים לדברי הרשב"א והריטב"א שכל שלא נעשה מעשה בגופו אין לאסור.

מחלוקת האחרונים

יב. האמת שרבי יצחק טייב בערך השלחן (ס"י שו"ת סק"ג) כתב בדעת הרמב"ם להחמיר, ותלמידי כסא רחמים דרכם תמיד ללכת אחריו. אולם רבי אליהו

⁵ היה רב גדול אחד הגאון הרב צבי סימן טוב זצ"ל, שהיה מגיע לחופות של בחורים מהשייבה שלנו, והיה מברך "בורא פרי הגפן", "שהכל ברא לכבודו", ואחר כך היה שופך יין ליד שלו ושותה. עשה כך פעם או פעמיים, ואמרת לו, האם כבודו יותר

ישראל - לפני כמאתים שנה, אב"ד בירושלים וצאצא לאבות בתי הדין, החיד"א כותב עליו "מופת הדור" - בכסא אליהו (ס"י תנ"ך סק"א) כתב בדעת מרן להקל כל שלא נעשה מעשה בגופו. וכן הלכה. בפרט שמעשה שבת אסור רק מדרבנן, שהרי מן התורה "היא קודש" - ואין מעשיה קודש (כתובות לד. ב"ק עא), וספק דרבנן לקולא.

ספר תורה שתוקן בשבת

יג. בשו"ת קול אליהו ח"א (חאו"ח ס"י יח), נשאל במעשה שהיה שעברו ותיקנו הספר תורה שהיה בו דיבוק בשחרית של שבת, והעלה שאין להוציאו במנחה, כיון שהוא מכה בפטיש, ופשיטא שאסור ליהנות מאותה מלאכה בו ביום אפילו בשוגג, וגער בחזן בית הכנסת שהוציאו במנחה. כנראה החזן עם הארץ, תרם את הספר תורה לעילוי נשמות אביו או אמו וכאב לו... והקול אליהו העיר מדברי הרז"ה (ר"ה כה). שבדרבנן לא אומרים מצוות לאו ליהנות ניתנו, ושוב הביא תשובת הרשב"א (ס"י תשמו) שנראה שחולק על דברי הרז"ה. ואכן רוב הראשונים, הריטב"א, המאירי והר"ן (ס"ה) ועוד, סוברים שגם בדרבנן אומרים מצוות לאו ליהנות ניתנו. ועוד שמקיים בזה מצות לימוד תורה דאורייתא. למעשה לכתחילה לא יקראו בו, אך בדיעבד שכבר הוציאו את הספר מהארון, רשאים לקרוא בו (ע"ע יבי"א ח"ד חאו"ח ס"י ד אות כד).

פתיחת בקבוקים בשבת

יד. אדם שמחמיר ולא פותח בקבוק בשבת, כי נהיה כמין טבעת. הוא מחמיר בדרך כלל מחוסר ידיעה, כי למד אצל אשכנזים והרבה מהם מחמירים הרבה בדברים האלו, ולא למדו את הפוסקים שלנו. סיפירתי פעם על חכם שלום זצ"ל, שהיה בשבת חתן של נכדו או נכדתו, ובאו לעשות קידוש, והביאו בקבוק יין סגור, וביקש בקבוק יין פתוח, ולא מצאו, כנראה חששו מהמלצרים שאינם יהודים, ועשה קידוש על לחם, כי טען שאסור לפתוח בקבוקים בשבת. אולם אילו חכם שלום היה יודע מהפוסקים שמרן הביא, לא היה חולק, ולא ראה מה שכתב מרן זצ"ל בשו"ת יחזק דעת (ח"ב ס"י מב, ח"ז ס"י ט), שם הביא את רבי חיים פלאג' (רוח חיים ס"י שיד ס"ב), שכלי העומד לזריקה אין בו משום עשיית כלי. ויש עוד כמה צירופים להתיר. ומי שאמרו לו שאסור והוא מחמיר, ואחד שמיקל פתח את הבקבוק, האם מותר למחמיר לשתות מהבקבוק או אסור? כיון שלא נעשה מעשה בגוף היין, אלא רק הסרת מונע, מותר. ומה גם שזה לכל הפחות דבר השנוי במחלוקת שמותר ליהנות ממנו.

דלת שנפתחה באיפור

טו. מי שבא להיכנס לבית, ופתאום נפתחה דלת חשמלית שיש בה גלאי חום גוף האדם, מותר לו להיכנס לתוך הבית. ובמקום צורך גדול כגון בבית חולים או במושב זקנים, אפילו אם פתחו באיסור אפשר להקל להיכנס. וכן אם מפתח בית הכנסת אבד, והלכו והביאו מפתח דרך רשות הרבים מדירה אחרת, הרב פינשטיין (אג"מ או"ח ח"ב ס"י עו) נשאל בנושא הזה, וכתב להחמיר לפתוח על ידי גוי. אך יש צד לומר שפתיחת הדלת היא בגדר סילוק נזק, כמו אריה שיושב ליד הדלת והוא רק ממריח ארי, ונכנס. בילקוט יוסף כתב יד כתבנו על סימן ש"ח סעיף א' בדיון מעשה שבת למעלה משלוש מאות דוגמאות, כאן אמרנו כמה אחדים, ובע"ה בשיעורים הבאים נקוה שנגיע לשלוש מאות...

יום השנה למרן זצ"ל

טז. השבוע חל יום האזכרה של מרן זצ"ל, כעת שמעתם איך שבכל הלכה מרן חותר לאמת, וכמו שאמר הרב וייס, לא חתר רק לקולות, ועם כל ה'יכוחא דהיתרא' שהיה לו, החמיר בפאה נכרית, החמיר שלא לעשות חדר יחוד, החמיר במוצאי שבת לחוש לרבינו תם, החמיר בטלטול ברשות הרבים, החמיר בבשר חלק ולא כשר, אבל כאשר לפי האמת היה צריך להתיר - התיר. התחלתי לספר על מלחמת יום הכיפורים, תשמעו עוד סיפור מעניין, הרבנים

גדול ממרן זצ"ל שלא נוהג כך, אם היה צריך אין הכי נמי, אבל לא צריך לנהוג כך, וזה לא מכובד לרב, בפרט שמעיקר הדיון זה ברכת השבח ולא ברכת הנהנין, ולא צריך המכבד לטעום, והחתן והכלה אחר ברכת "אשר ברא" טועמים מהיין (ע"י יבי"א ח"ה חאה"ע ס"י י אות ו, ז).

לא תגורו מפני איש

יח. השבוע האזכרה של מרן, והקול שלי חלש כי הייתי במקומות רבים בארץ, הלכתי ברכב ובהליקופטר, אבל זה לוקח זמן, ויש עוד שבוע לפנינו. מה אני מחזק את הציבור? תלמודו ממרן! וכי תלמודו ממנו להתיר עגונות? בחלומות הלילה... אלא תלמודו בהיקף התורה הפוסקים. ועוד תלמודו ממנו שלא לפחד מאף אחד בדברי תורה, וכמו שמרן לא פחד. הסטייפלר אמר שמרן בהיתר העגונות מסתמך על איזה מחבר לא חשוב ממצרים, אבל עם כל הכבוד שהיה אדם גדול בלי ספק, מגדולי הדור, לא הכיר את הגאון רבי אהרן בן שמועון מחבר ספר נהר מצרים.⁷ בספר ארחות רבינו כתב בכמה עמודים נגד מרן, וכתב שהסטייפלר היה מכנה את מרן תמיד בשם הפרטי, ופעם אחת החליף ואמר ר' עובדיה. את הספר הזה חיבר הרב של חיל הים, ורצה להראות שנהיה קיצוני. מישוהו תרם את הספר הזה לישיבה שלנו, ואמרתי לקרוע את כל הדפים שכתב בהם נגד מרן, ואף שבצד השני יש דברים יפים, 'אוי לרשע ואוי לשכנו'. ואמרתי לבחורים, תלכו לישיבות שיש את הספר הזה, ותקרעו את הדפים הללו, כי זה פשוט בזיון תלמיד חכם. המחבר הזה כתב שלא בדרך ארץ כי כאב לו למה לא צירפו אותו לבית הדין של העגונות. ובזמנו סיפרו למרן שבבני ברק יש תסיסה נגדו, וכי מרן הרים ידיים? ברגע שהבין שמוותר - מותר! ואת זה צריך ללמוד ממרן, ללמוד את ההלכה היטב, לדעת פוסקים, ולפסוק בלי שום פחד, "לא תגורו מפני איש" (דברים א, יז). זה יהיה הנחת רוח שנעשה למרן. יהי רצון שמרן האבא יעמוד בתפלה על כל עם ישראל, ובפרט על המשפחה, הרב אברהם והרב משה, מימיני מיכאל ומשמאלי גבריאל, שנוכה לאריכות ימים ושנים, בריאות איתנה, והעיקר שנמשיך את הדרך של מרן בהלכה, נגדיל תורה ונאדיר. אמן ואמן.

הראשיים לצה"ל הרב פירון והרב נבון - שם משפחתו היה 'פחימה' ושינה - העריצו את מרן, ואת כל התיקים של עגונות המלחמה - 950 תיקים - העבירו למרן, ומרן היה יושב בביתו שבשד' רוטשילד בת"א ופותר את התיקים. לא אחת תוך כדי כתיבה בספריה, מרן היה קם למטבח ושוטף את הפנים, היה בוכה, כי היה שומע איך החיילים נהרגו בייסורים קשים, עד כדי שהיה קשה לזהות את הגופות.⁶ והתיר את כולן.

את מרן כולם יקבלו

יז. כאמור הרב הראשי לצה"ל העביר את כל התיקים למרן זצ"ל, ועמיתו הלך לרה"מ גולדה מאיר, כעס ואמר לה: למה כל התיקים של העגונות אצל הרב עובדיה, הוא לא עשה צבא, הוא 'עריק'... נכון, כל הזמן ישב ולמד, אם היה עושה צבא לא היה יכול לדעת חקרי לב, נודע ביהודה, חתם סופר... ואמר, אני הייתי רב ראשי לצה"ל ומגיע לי. אמרה לו, אתה צודק, אבל לא אני קבעתי, לך לשר הביטחון. לא התייאש, הלך למשה דיין שהיה שר הביטחון, וטען, למה כל התיקים הגיעו לרב עובדיה, לפחות נתחלק חצי חצי. אמר לו משה דיין - לא היה דתי, אבל היה לו שכל - תשמע, אני לא דואג לך או לרב עובדיה, אני דואג לעגונות, אם תתיר איזה עגונה לא כולם יקבלו, גם ב'יזידים' לא יקבלו... אבל אם מרן יתיר כל החוגים יקבלו, אפילו ממאה שערים והפלג... לכן כל התיקים היו רק אצל מרן, ואת כולם פתר ב'כוחא דהיתרא'. גם באסון בנייני התאומים התיר עגונות (ע' י"א ח"י חאה"ע סי' יח). היה אכפת לו מעם ישראל. אבל כשאי אפשר להתיר בודאי שלא התיר, ולא סמך על סברא יחידאה וכדומה, אלא הכל על פי האמת. וכדי להגיע לדרגה הזו צריך הרבה התמדה.

מראות קודש מהילולת מרן רשכבה"ג זיע"א בבית כנסת ה'יזדים' - מוצ"ש בראשית תשפ"ז

צילום: דוד ארזי

ועבדו יפה - והביאו לנו תיעודים מתוך חדר המתים בעזה, והיה צריך לזהות את ההרוגים על פי סימונים. וב"ה התרנו את כולן, לא נשארה עגונה אחת.

⁷ סיפר לי מרן זצ"ל, שבבחרותו מידי פעם היה נוסע עם חכם בן ציון אבא שאול לחזון איש, לדבר בלימוד - האשכנזים אוהבים לדבר בלימוד, ואנחנו לומדים... ומרן היה אומר: כך מתרץ הרב פרי האדמה. וחזון איש היה שואל, מי זה פרי האדמה, או פרי העץ?... אמר לו, זה הגאון הראשון לציון הרב רפאל מיוחס בכ"ר שמואל שהיה לפני כ-300 שנה. וכן היה מזכיר את הפתח הדביר, החקרי לב, רבי יעקב פראג', רבי חיים פלאג' ועוד, וגילה לחזון איש את הפוסקים הספרדים. ומרן היה אומר שלעומתו הרב פראנק היה בקי גם בפוסקים הספרדים, ואף שהחזון איש היה פאר הדור והדרו, יושר עיונו מבעית, אי אפשר לתאר את גדלותו, אבל את הפוסקים שלנו לא הכיר.

⁶ גם במלחמה האחרונה "חרבות ברזל" היו תיקים קשים מאוד, באחד המקרים, מחבלי חמאס נכנסו לבניין, והיו שם זוג מבוגרים, צעקו עליהם: תביאו המפתח של הרכב. האשה הבינה מי הם וברחה, עברה כביש ועלתה לגג של בנין. שאלו אותה, מה קוראים לה? אמר להם את השם. צעקו לה, והוא עלתה והתחבאה תחת הדודים. במצלמות רואים שהמחבלים הכריחו את האיש לנהוג ברכב ומכוונים אותו לעזה. והוא לא חזר, לא ידעו מה אתו. אשתו באה אצלנו לבית הדין - הקמנו בית דין לעגונות וב"ה התרנו עוד עשרות עגונות לפי הלכה - איפה האדם הזה נעלם? במלחמות יום הכיפורים היו גופות ושיריים של שיניים, ובדקו אצל רופא שיניים, אבל כאן נעלם. והאשה בוכה, היא עגונה. הב"ח (שו"ת החדשות ס"ס סד) הביא את הפסוק (קהלת ד, א) "והנה דמעת העשוקים ואין להם מנחם" על העגונות. עשינו שיתוף פעולה עם אנשי הביטחון - בהתחלה נכשלו ואחר כך התעשתו

רוצה להיות שותף ביזוי הרבים ולהפיץ את העלונים?

התקשר אלינו: 053-4774733 בין השעות 08:00-14:00 לאחר מכן ניתן להשאיר הודעה בשירות הודעות, או במייל d95872@gmail.com